העולם הזה

השבועון המצויר לאינפורמציה

רחוב גליקסון 8, תל־אביב
(ליד תיאטרון „אהל")

ת.ד. 136 יל. 26735
מען הסכרכים: „עולמסרם"
פו"ל: העולם הזה בע"מ

מודפס:
דפוס ישראל בע"מ ת"א.

מס' 833
כ"ט תשרי תשי"ד
5.10.53

העורך הראשי:
אורי אבנרי
ראש המערכת:
שלום כהן

עורך משנה, כיתוב:
אורי סלע
מ"מ הכתב הראשי:
עמנואל פרת

עורך משנה, תבגיר:
נת
הצלם הראשי
חן ברנע.

חברי מערכת:
מיכאל אלמן, דוד ארנון, משה בן־אפרים, יחיאל בשן, יהודה נבאי, נצה נבי, לילי נגילוי, אוסקר טאוגב סילבי קשת

צעירי שערים:
שלמה בן־דוד, שמואל בס, שרגא חייל זאב ליפסון, פילים שזור, מאול קור, גרט רושטילד.

מ"מ ראש מערכת ירושלים:
זאב חרץ

ראש מערכת, חיפה:
חיים כרפל

מנהל מעבדה:
דוד מתיאס

סופרי חוץ:
מונטי ניקוכסם, גבריאל רגוז, יוש

ראש המינהלה:
שלמה תרדי

קול יבי.

את המילה „שחורים" שמעתי בפעם הראשונה בנובמבר 1948. חזרתי מקורס ממכפים, וניתן לי לבחור בין שתי כיתות. האחת היתה מורכבת מדוברי אידיש. השניה היתה מורכבת ממארוקאים, עם כמה טיפות של בני טריפולי ותורכיה. אלה גם אלה ירדו זה עתה מן האנייה.

הסתכלתי באנשים ובחרתי בכיתה השניה. איני יודע בדיוק למה, אולם כשאדם בוחר באנשים שאתם הוא חייב לצאת מחר לקרב, עליו לסמוך על האינטואיציה שלו. המארוקאים מצאו חן בעיני.

לא אכחיש שהיה לי די קשה להסתדר אתם, תחילה. איני מבין צרפתית, וקשה להסביר בשפת ידיים כיצד להתפרס תחת אש יעילה. אולם תוך כמה ימים יצרנו יחס הדדי לבבי למדי.

המשבר הראשון שלי בא כשלקחתי אותם בפעם הראשונה לחופשה של ערב אחד בעיר. כשנפגשנו בחצות תחת השעון של מוגרבי (זכרונו לברכה), מצאתי שחל בהם שינוי מוזר. הם היו קודרים, עויינים. שאלתי מה קרה. התשובה היתה מדהימה: הם לא מצאו שום חברה. אף בחורה אחת לא רצתה לדבר אתם, אחר שגילתה שהם מארוקאים. הם למדו מילה חדשה בעברית „שחורים".

ייתכן ולך קשה, כיום, להיכנס לעורם של בחורים אלה. הם התגדבו בארץ רחוקה ללחום למען מדינה זו. הם ירדו מן האנייה, מלאי אידיאלים וצפייה להרפתקאות. הם שמעו מפי ממ"כם ישראלי הרצאות שלא את כולן הבינו, אך מה שהבינו הספיק ללמדם שבעוד ימים מספר יצטרכו להטביע את פרצופיהם בבוץ ולהתכתש בבטן האדמה כדי להימלט ממות. ואז, בבואם לראות את אותם אשר עליהם באו להגן, מצאו שאלה רואים בהם חולי־עגבת־מלידה ואנסים־מסבע.

פיקדתי משך חודש וחצי על 15 איש. הם היו, ברובם, בחורים מצויינים. ארבעה מהם הצילו את חיי כשנפצעתי. רק שנים מהם נשארו בישראל. כל השאר חזרו — אפשר להגיד: גורשו — חזרה למארוקו.

•

אין זה המשך של בעייה עדתית קודמת. לפני המלחמה היתה לכולנו ההרגשה כי בעייה זו הולכת ונעלמת. כשהייתי בן 15 שרתי באצ"ל תחת פקודתו של מפקד ספרדי, בעל חנות לבוסנים בשם זאב, וכמחצית אנשי המחלקה היו בני עדות המזרח. לא היתה שום הפלייה, גם לא הרגשה של שוני. ייתכן שהיתה זאת אשלייה מצד „לבנים" כמוני, אך כך, לפחות, היינו משוכנעים בכנות.

העלייה ממארוקו ומעיראק יצרה בעייה עדתית חדשה לגמרי, חריפה עד אין שעור מכל בעייה קודמת. אני משוכנע כי תהיה זאת טיפשות הגובלת עם פשע לסמוך את הראש בחול ולהתעלם מבעייה זו, מתוך הודעה שיגרתית שהעניין יסתדר מעצמו תוך כמה שנים. אני סומך על דעתם השקולה של חברי מערכת זו, שקיימו מגע מתמיד עם הנעשה בתוך המעברות היא: הבעייה הולכת ומחריפה. היא מתקרבת לממדים של שואה. יש להשמיע את אזעקה, אפילו לתת הלם לציבור, למען יתעורר לפני שיהיה זה מאוחר מדי.

מאז פורסם המאמר הראשון בסדרה זו, קיבלתי מאות מכתבים — מספר גדול יותר מאשר קיבלתי אי־פעם על מאמר אחד. הם ייצגו את כל צבעי־הקשת: שלילה מוחלטת, פיקסוק, הסתייגות, תודה נוגעת ללב. אחדים מהם הישרו עלי דכאון־נפש ממש.

מוזרה תגובתם של „תוני מפא"י". אפשר היה לצפות שדוקא הם יקדמו בברכה מאמרים המגלים להם מחלה לאומית שלא חלמו כלל על קיומה (אם להאמין לדבריהם). שהרי בעייה זו נוגעת קודם כל להם — כאנשי ממשלה וכאנשי־מפלגה. במקום זה השמיצו אותנו כאילו היינו טיסים של מלחמת־חיידקים, שהמציאו מחלה חדשה, ומדבקים בה אוכלוסיה חפה־מפשע.

•

„אתם יוצרים תהום, שבעצם איננה קיימת!" „מוטב שלא תדברו על כך. הבעייה תיעלם מאליה, כעבור שנים מספר!" „מאמרים כאלה רק מלבים את השנאה. השתיקה מועילה יותר!"

מבלי כל רצון להשוות את הבעיות, מדהים הדבר עד כמה מזכירות תגובות אלו, במכתבים, בעל פה ובעתונות, את תגובותיהם של חוגים יהודיים ולא־יהודיים מסויימים על האנטישמיות בגרמניה שלפני המלחמה, או באמריקה שלאחריה.

„גויים" הגונים טוענים שהבעייה אינה קיימת, אינה אלא פרי דמיונם החולני של העתונאים. יהודים מכובדים (ועשירים), שחבריהם ה„גויים" רגילים לחלוק להם את המחמאה ש„בכלל אינם דומים ליהודים", כותבים מכתבי־מחאה חריפים, דורשים בתוקף שהשם „יהודי" לא ייזכר בעתון. אולם היהודים שאינם לא עשירים ולא מכובדים, הקורבנות האמיתיים של המצב, מציפים את המערכת בסיפורים אישיים מזעזעים.

כולם יחד לא השאירו כל ספק: קיימת כאן בעייה לאומית הרבה יותר עמוקה, הרבה יותר כאובה, מאשר תארנו לעצמנו אפילו אנחנו, אחרי כמה חדשים של חקירה.

•

אנחנו רוצים להראות את קרני האור ממש כמו את פינות החושך. דומני שאחת הקרניים היפות ביותר הם מאות המקרים של גישואי־„תערובת" ביגעדתיים שעלו יפה, מבטיחים למדינה דור של לא־שחורים ולא־לבנים, שיהוו בסיס לחיסול הבעייה.

אף אדם אחד אינו אוהב שיפשפשו בחייו הפרטיים. אולם בקשתי שטוחה לפני חברים וחברות כאלה להתקשר אתנו, לספר לנו על משהו על חייהם המשותפים, על קשייהם ונצחונותיהם. דומני שזה יביא יותר תועלת חינוכית מכל מאמר אחר.

הוא הדין לגבי קרני־אור אחרות. בני עדות־המזרח נקלטו בקיבוצים רבים, תופסים בהם עמדות מפתח. גם שם לא תמיד הכל חלק. אך חומת ההתנכרות נשברה במקומות רבים.

אנו מעוניינים לחשוף עובדות אלה, להציגן כמופת. לשם כך דרושה לנו עזרתך. דומני שזה יביא יותר תועלת חינוכית מאשר מכתבים נרגזים המכחישים את עצם קיום הבעייה — באופן המוכיח את חריפותה יותר מכל דבר אחר.

שרי שפיר

מכתבים

היום שנעלם

בסתיחת הכתבה על המכביה (העולם הזה 832) כתבתם: „משך 10 ימים השתדלו יהודים מחמשת יבשות להנשים את המעמדה האולימפית המסורתית". בתוך המאמר כתבתם: „משך השעה ימים התוסף קול חדש... שאגות של המונים נלהבים".

מה קרה לאותם האלפים ביום השישי? האם היו כל כך צרודים שלא יכלו לשאוג. או שעורך הכפורט שלכם היה כה מבולבל שאסר עליהם את ההשתתפות (והשאגות) באותו יום?

יוחנן רבקינד, רמת־גן

לא זה ולא זה. הקהל היה עסוק, רשמית על כל פנים, בבתי־כנסת.

אחמול נוכחתי בסתיחת המכביה וזו תגובתי:

באיצטדיון
מלא שאון,
מכביה נסתחה
ללא הצלחה.
בושה ודראון!

גירה אטקס, תל־אביב

זה אמנם לא נוגע למכביה, אבל שמחתי לקרוא איך ששחור (דילרד) דפק את הלבנים (מדרום אפריקה).

יורם גילר, רחובות

זה באמת לא נוגע.

לא זו הדרך

כאחד מתושביה החתיקים של רמת ישראל מיאמ"ת הובה לעצמי לבקר את כתבתכם „לא רוצים להיות פושעים" (העולם הזה 828) שבה הסמצתם בצורה בלתי־חוגנת ציבור גדול, וזאת בשל אורחו קומץ קטן של נערים מסוקסקים המתחוללים בחוצות. נוער פוזח ורוקני שלדאבוננו „מצא בשיכון שלנו ושאנב, אלמנם כמותו שכיח בכל חברת.

במשך חמש שנות קיום השיכון לא שמעתי שבאונטובוס 53 ידברו על חקאסבה או ג'ינגנל, שלדבריכם הינם שמותיו הבלתי־רשמיים של השיכון. לאחר שחקרתי בענייין התברר לי מנין שאבתם אינפורמציה זו ושאלתי אליכם היא: אם רואה הנוער הנ"ל את מקום מגוריו כקאסבה או ג'ינגל, האם זה משמש אסמכתא שבאמת כך תדבר?

... בין יתר דברי ההשמצה כתבתם שכאילו דורי שיכון רקבו הסמוך מניפים את תריסיהם בעבור תושב רמת ישראל ולא רק זאת אלא קורצים אחריו: „נגב! נגב!" זאת הנעתם בשל נגיבה שהיתה אי־פעם באחד הלילות של שיכון רבקו. שעדיין, אינני משוכנע כי הנגבים היו מרמת ישראל... ואם נגיח שכן, אין זה אומר שכולם נגבים. בכל אופן, עלי לציין שמדי בוקר וערב עוברים ושבים אנשי רמת ישראל דרך שיכון רסקו ואף פעם אחת לא שמעתי מפיהם שיקראו להם נגבים.

שמשון קדמי, רמת ישראל

יתכן והיה רצון בכך לעורר את המוסדות לפיתוח מועדון נוער ברמת ישראל, אבל לא בצורה כזאת, לא זו הדרך...

אהוד כנעני, רמת ישראל

עניין אבו־גוש

כל הכבוד לכם על עמדתכם האמיצה בעניין הגזר אבו־גוש (העולם הזה 832). הכל, כמובן, שאין רגשים כמוכם. מתוך עבודה ממושכת, הגעתי בשנים למסקנה בהלכי הרוחות בחוב הערבי. אני יכול לסר לכם שהגלייתם של בני הכפר, הידועים כידידים נאמנים של היהודים, עשתה רושם חזק מאוד בין הערבים לרוב הם ממש קרנו מרוב שמחה. „אתם רואים?" הם שאלו, „תמיד אמרנו שליהודים אין חוש של כבוד או של הערכת ידיד..."

אברהם ר., חדרה

הבעשיה על תפקידו של הכלב דגון בכל הפרשה קצת מוגזמת... הוא שגילה את העקבות, הוא ששיכנע את המשטרה, הוא שמילא את מקום זר שופט.. כלב מי שמאמין זאת!

חיים בללי, נתניה

האו! האו!

אור מוך חושך

מפעם בפעם נרמז בהעולם הזה על קיומו של מנגנון־החושך רב השפעה. המנסה לכפות על מדינתנו משטר טוטליטרי. אולי כדאי לתקים לעומת זה מנגנון־האור — תנועה ציבורית רחבה שתכלול בתוכה כל אדם במדינה (ללא הבדל של מפלגה, דת, עדה ולאום) המתנגד לכל נטיה טוטליטרית. קלריקלית־נוצנית בחיינו הציבוריים, תנועה שתלחם למען חופש האדם במדינת ישראל ולמען נורמלי־זציה רוחנית של הקם העברי.

תנועה כזאת תוכל ליצור דעת קהל ליברלי בארצנו (דבר הדרוש לנו כל כך) ולשמש גשר בין חוגים ממוימים מעולי אירופה, המחונכים ברוח הומניסטית, לבין הדור הצעיר, המחפש את דרכו ומתיחס בחשדנות ל„רוחמיאלים" למיניהם.

ד"ר א. זק, תל־אביב

לבאי...

האם הקיבוץ כיום הוא הנושא העיקרי להגשמת חלוצית?

כן. אם כי ברור לי כי אין בזה משום חקרה מוחלטת. כיום, זה תדבר תיחידי המשתתף בחלוצי.

יוסף ארוץ, צה"ל

לא. יש לעתים שאינו מנשים לא צחוי הנשמה לאומיים וחלוצים אלמונים. בקרב ציבורים שונים בארץ, ובמיוחד בעיר. בין פועלי הרוחת ואף בין סקידי ממשלה ומוסדות. על כל סנים — המעגה כי ההגשמה החלוצית תבוצע בכפר ובחקלאות בלבד, מגוחכת ומוסרכת.

צבי בן־רב, חיפה

אם הקיבוץ כנושא להגשמה חלוצית מתבטא בנאופת־קרקע ותחרחת־שממה, הרי בזאת עוסקים לא רק חקיבוצים. ואם בצורת חיים אידיאלית, נשאיר את רשת הדיבור לתקריות ששמן עין־חרוד, יראון, יד־חנה, יסתח וכו'.

מאיר יפה, ירושלים

לא החיינוך והחוראה במעברות וביישובי הספר, המלאים שחיתות מוסרית, בורות וניוון, ואשר בהם תלויה דמות החברה הישראלית בעתיד — הם לא פחות חשובים מהתישבות חקלאית אי־שם בארץ. החתנצחות היא, איפוא, בין חמרות שממות הנגב והמרחת חלבבות חשוממים, ואין מטרה אחת נראית לי פחותת ערך מרעותה.

נסים ארגיר, תל־אביב

הלוציות בזמננו אינה מתבטאת אך ורק בעבודת קרקע אלא גם בעבודת חדרכה ועזרה כמעברות, מלחמה בשחיתות — וצריכה גם לחיות חלוצית במלחמה המסתננים. במילא נופל, איפוא, הקיבוץ מהיות נושא עיקרי לחלוציות.

א. ב., ירושלים

בהחלט. אם כי עם קום המדינה ירד המתח החלוצי בקרב הנוער וחלק די הגון ממנו שואף בעיקר לצאת חוצה לארץ, הרי בכל זאת חטמרת חעיקרית — ואפשר לומר גם היחידה — בקרב הנוער החלוצי, הוא הקיבוץ.

ישעיהו ג., תל־אביב

חלוץ הריהו כל אדם חממלא תפקיד אשר המדינה נזקקת לו. והמדינה אינה נזקקת רק לחתישבות. מקצועות כמו צבא, חינוך הנוער, חנרסה וכו' דרושים ביותר למדינה ועדכם אינו יורד מערך ההתישבות.

עמירם בוקשסן, תל־אביב

הדעה כי הקיבוץ עודנו ממלא תפקיד חלוצי כל־שהו אינה אלא שריד מן התקופה הרומנטית שעברה על הנוער הישראלי. קיבוץ היום הוא קריירה כמו כל קריירה אחרת.

יהודה פורמן, חיפה

כמה חלוצי יותר איש קיבוץ דגניה או יגור — החי ברוחה כלכלית, בדירה נוחה — מפועל תל־אביבי העובד קשה, גר בצפיפות ורואג שמא יפוטר מעבודתו? תשובתי היא: לא איש הקיבוץ ולא איש העיר הם חלוצים — כי החלוציות מתה בישראל.

אברהם חדיד, נתניה

העבר הלא־רחוק שלנו צריך לחוכיח כי אין קיום ובטחון למדינה בלי תנועה קיבוצית חלוצית חזקה. לדאבוננו הסתבכו הקיבוצים בסבך מפלגתי הרבני ואילו הממשלה כיומנה נגדם חרם הדרגי לא פרות. אולם זה אינו משנה את העובדה שהקיבוץ הוא הנושא העיקרי להגשמה חלוצית.

חיים פרץ, תל־אביב

החיים בקיבוצים (חצעירים) כיום קשים לא פחות מאשר היו אי־פעם. אולם חליכה לקבוץ שוב אינה חלוציות כי אין מאחוריה כל אידיאלים נשובים חדשים

ירוחם דרור, חיפה

הויכוח החמישי במדור זה יהיה על הנושא:

האם כדאי להלאים את שרותי האוטובוסים?

הקוראים המבקשים לחשתתף כי ישלחו את דעותיהם (לא יותר מ־50 מלה) עד יום 10.10.53 למערכת „העולם הזה", ת.ד. 136, תל־אביב, נא לציין על המעטפה ובראש חת־שובה: שאלון מס. 5.

העולם הבא

השבועון המצויר לאינפורמציה.

הירחור השביעי

שישקלי גידף —
...כיף.
בניקה ביקש —
...מאעלש.
"ואו"ם התחנן —
...סחתיין.
אזי דיבר דאלאס:
...וחאלאס!

איך להשמיץ את „חי־עולם הבא"

זדרך שימושי לבעלי־מקצוע ולחובבים.

(1) פתח בתאור מצבו הכלכלי הכושל של העתון, אשר קוראיו נוטשים אותו מדי שבוע במונייהם, והעומד לפשוט את רגלו הע־שירית (את תשע האחרות כבר פשט במאמריך הקודמים).

(2) הסר את המסווה מעל פרצופי העורכים, שהפכו את העולם הבא למכרה זהב, המתעשרים על חשבון המוני קוראיו, ההולכים אחריו כעורים בחושך.

(3) גלה את מי משרת העולם הבא באמת. המפלגה שאתה נלחם בה היא העומדת למעשה מאחורי העתון, ה„אובייקטיבי" כביכול.

(4) העולם הבא חותר תחת יסודות המדינה, מדינת הנוער, מרעיל את האוירה ומערער את אשיות חיינו. חוץ מזה, הוא לא משפיע על אף אחד.

(5) העמד אל עמוד הקלון כל מי ששיתף ומשתף פעולה עם העתון השפל הזה. אל תזכיר את מנהיגי המפלגה שלך.

(6) תקדיש לכל הנ"ל לא יותר מעשרים עמודים מפורטים, כדי שיישאר לך די מקום להוכיח שלא כדאי לדבר על העולם הבא בכלל.

החמשיר

היה היה איש גניגר,
במשקו לא נחשב למוכשר.
אז נתנו לו בעיר
משרד עם מזכיר,
לארגן „מן העיר אל חכפרי"